

Martin Eder

of de mistroostige schaduwzijde van de erotiek

In de schilderijen, tekeningen en foto's van de Berlijnse kunstenaar Martin Eder draait alles om de dierlijkheid van de mens en de menselijkheid van het dier. De menselijke trekjes die zijn huisdieren krijgen zijn op het vunzige af. En toch is het moeilijk om mooier en zelfbewuster te poseren dan kat, konijn, vis, hond en vogel dat doen in de werken van de Duitse veertiger.

Het 'ik' is geen heer in eigen huis. De jonge heer houdt er een eigen economie op na. Met deze gedachte liet Sigmund Freud het zelfverzekerde 'Ik denk, dus ik ben' van de Franse filosoof René Descartes zinken van het bewuste naar het onbewuste. Dat betekende tevens het einde van het socratische 'Ken u zelf'. Eerder had Arthur Rimbaud de gangbare wereld al op zijn kop gezet met een zin uit een openbaar gemaakte brief uit 1871: 'Je est un autre'. Dit anders-zijn van het 'ik' schemert ook door in het denken van Friedrich Nietzsche. De mens is volgens de Duitse filosoof immers onderworpen aan allerlei invloeden die zijn wereldbeeld bepalen zonder dat hij er weet van heeft. De eigen identiteit wordt blijvend bewoond door vreemde mogelijkheden. Wanneer men iemand ontmaskert, ziet men niet het ware gelaat maar een ander masker.

Dit is zowat de achtergrondfilosofie van het oeuvre van Martin Eder (43). Het leven van de mens is een bonte verzameling van werelden die naast elkaar bestaan en met elkaar weinig uitstaande hebben. Het beroep van rechter is in die leefwereld niet onverenigbaar met BDSM-feestjes. In feite is er niet zo veel verschil tussen droom en werkelijkheid. Ook in wakkere toestand gaan we vaak zonder overgang van de ene wereld naar de andere. Dagdromend of ons overgevend aan een carrousel van illusies wisselen verschillende sferen elkaar af. Fantasierijke erotische mijmeringen, met de hand begeleid, alterneren met een stoeipartijtje met poedel of konijn. Buiten

de sociale code staan we ons lichaam andere poses toe dan erbinnen. Martin Eder toont ons die poses. Een beetje obsceen, onbetwistbaar. Hoewel, is een poedel obsceen als zijn tong uit zijn bekje hangt? Het is duidelijk: Eder heeft het over de dierlijkheid van de mens en over de menselijkheid van het dier. Door domesticatie kregen dieren menselijke trekjes. Dat de uil in de intellectuele wereld symbool staat voor wijsheid en met het woord in de volkstaal precies het omgekeerde wordt bedoeld, komt doordat het volk best weet dat de uil zijn reputatie aan zijn pose te danken heeft. Daar gaat het Martin Eder ook om. De signalen die onze lichamen uitzenden hebben weinig te maken met de ervaring, wel met culturele gebruiken. Gevoelens kunnen maar beter gefaketed worden, dan heeft men ze tenminste onder controle.

Deze communicatieve vervalsing is de basis voor wat we 'kitsch' zijn gaan noemen. De wereld is mooier als je haar mooi voorstelt. Op zeker spelen is daarbij een must. Niemand wil de kijkgewoonten verstoren door nieuwe vormgeving; we gaan voor het cliché, vanuit de illusie dat herhaling van vaste waarden de juiste weg is. En voor alle zekerheid overdrijven we ook nog. Kitsch is geen intrinsiek kenmerk van iets; het ontstaat wanneer er een teveel van iets is. De Franse wetenschapper Abraham Moles schonk ons deze relativiserende definitie van schoonheid: mooi is alles wat een voldoende invloedrijke socio-culturele groep als mooi betitelt. In het geval van kitsch is dat de massa en die is per definitie met te veel. Mooier dan door Martin Eder kan een poedel moeilijk geschilderd worden. Zijn witte ha-

ren op de groene achtergrond omkransen zijn kopje als een aureool, klaar om zalig verklaard te worden. En hier openbaart zich weer de kritische dimensie van Martin Eder: hij maakt geen kitsch; hij toont ons onze kitscherige relatie met de wereld om ons heen. Is er eigenlijk een verschil tussen het verheerlijken van heiligen en hoe wij vandaag onze huisdieren verafgoden? Telkens opnieuw drukt hij ons met de neus op die menselijke attitude om fantasiewerelden te creëren en voor waar aan te nemen - in de hoop dat dit geloof gedeeld wordt door anderen. Op zijn minst door de groep waartoe men zichzelf rekent. Elk cultureel object moet een bevestiging zijn van dat sociaal lidmaatschap. Het zijn tekens die zeggen wie we zijn en met wie we samen willen zijn. Weliswaar om de andere te kunnen overtreffen, maar niet *hors concours*. Men presenteert zijn poedel niet op een schoonheidswedstrijd van bonte ossen.

Naast de mensgeworden huisdieren, bespeelt Eder ook een andere wereld waarin fantasie zegeviert: die van de erotiek. Het woord 'pornografie' valt nogal eens bij besprekingen van Eder's werk. Zijn begeerlijke jonge meisjes hebben inderdaad zelden veel om het lijf en nemen zonder schroom de poses aan waarvoor men reeds eeuwen lang het licht dooft. Zoals hij geen kitsch 'maakt', maar zichtbaar maakt, zo ook maakt Eder geen pornografie. Hij toont ons haar mechanisme. Er is overigens een mooi verband. Kitsch verhoudt zich tot kunst zoals pornografie tot erotiek. Pornografie is te veel van het goede, waardoor het een tekort wordt. Te veel vlees en te weinig warmte. De erotiek behelst alle mogelijke scenario's omtrent het al dan niet te lopen parcours waarin een of meerdere verlangende lichamen die begeerte al dan niet met succes willen bevredigen. De pornografie kent die omweg als uitstel niet. Erotiek is gecultiveerde seksualiteit. Ze is het spel dat we van onze biologische feitelijkeheid maken. Pornografie is kitsch, de uitvergroting van de leegte, een zeepbel. De naakten van Martin Eder zijn ook allesbehalve opwindend. De poses zijn eerder bevreemdend. Hun vrouwelikheden zijn niet bepaald floeren foefjes, maar lijken soms eerder op grillige barsten in een rotswand. Billen hebben soms duidelijk met een harde hand te maken gehad, blijken de bloeduitstortingen. Zijn kleurgebruik is

ronduit giftig te noemen en zeker niet dat van het behang van boudoirs. Pluche wordt louche, het is niet meer pluis. Eerder dan 'naakt', zijn de figuranten 'bloot'. Elk greintje versluiering is verdwenen, met een connotatie van *gène* eraan verbonden. Het lichaam als *readymade*.

Het duurt even voor men vertrouwd raakt met de beeldtaal van Martin Eder. Hij hanteert niet echt een eigen stijl, al kun je na een tijdje wel een lijn vinden in zijn postmodern spelen met de werkwijze van anderen. De oude meesters gunt hij soms een knipoog en de impressionisten komen geregeld om de hoek kijken. Ook de minder edele vormgeving wendt hij aan. Dan heb ik het niet over de klassieke waterverftekening maar over schilderwijzen die doen denken aan al te bevallige zigeunermeisjes, rechtstreeks uit de winkelketen van het Kunstparadijs. Het *unheimliche* viert hoogtij in het werk van Martin Eder, die ons vooral de mistroostige schaduwzijde van de erotiek laat zien. Zelfs wie langzaam zijn weg vindt in 's mans beeldtaal, voelt er zich nooit echt thuis. ■

Voor de extra's bij dit artikel:
download gratis de Snoecks app via iTunes!

